

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย (Full Proposal)

กรอบการวิจัย “การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน (Housing for All)”

ประจำปีงบประมาณ 2567

1. หลักการและเหตุผล

ที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่พักอาศัย เป็นที่ประกอบกิจกรรมร่วมกัน เช่น คนในครอบครัวมาพบปะพูดคุย และอาจจะเป็นที่ประกอบอาชีพ สร้างรายได้ของครัวเรือน เป็นพื้นที่หล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม ลักษณะนิสัย ปลุกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีให้แก่ทุกคนที่อยู่อาศัยจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นหรือพื้นฐานของการพัฒนา “คน” ซึ่งเป็นฐานทุนของความมั่นคงในการพัฒนาประเทศ จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินนโยบายในการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับประชาชนของตนเอง แต่ด้วยความแตกต่างของทรัพยากรและการกระจายรายได้ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่มีโอกาสหรือความสามารถในการเข้าถึงและครอบครองที่อยู่อาศัยต่ำกว่ากลุ่มประชาชนที่มีรายได้สูงกว่าและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่า ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยและภาพรวมของการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การจัดการที่อยู่อาศัยที่เป็นประเด็นระดับสากลและองค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ โดยมีการจัดประชุมเพื่อสร้างความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ตั้งแต่ HABITAT I (1976) จนการประชุมครั้งล่าสุด HABITAT III (2016) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้นานาชาติได้มีการประกาศเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาไว้ในระดับสากลแล้ว แต่ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยก็ยังคงอยู่เพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และการกระจายที่อยู่อาศัยอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล และการเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เพียงพอ การลดลงของประชากรวัยแรงงาน การเข้าสู่สังคมสูงวัย และการอพยพย้ายถิ่น ทำให้เกิดเมืองหดตัวในเมืองขนาดเล็กหรือเมืองรอง แต่ไปขยายตัวในเมืองขนาดใหญ่และเมืองอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีการคาดการณ์ไว้ว่าในปี ค.ศ. 2050 สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70 ของประชากรโลก การเพิ่มของจำนวนประชากรในเมืองนับว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและทรัพยากรของเมือง ส่งผลให้การขาดแคลนที่อยู่อาศัย หรือมีที่อยู่อาศัยที่ไม่มีคุณภาพ หรือการอาศัยอยู่อย่างไม่ถูกสุขลักษณะ สามารถพบเห็นได้ในทุกเมือง สภาพการณ์ดังกล่าวนำมาสู่ปัญหาต่อเนื่องที่หลากหลายและท้าทาย และประเทศไทยเองก็มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจำนวน 22,610,822 คน คิดเป็นร้อยละ 34.21 ของประชากรทั้งประเทศ (ข้อมูลจากการเคหะแห่งชาติ ณ วันที่ 1 มกราคม 2566) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่องทำให้การขยายตัวของเมืองในประเทศไทยเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดการเติบโตแบบไร้ทิศทาง (Urban Sprawl) และเนื่องจากการวางแผนรองรับ การบริหารและจัดการเมืองที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัยของคนในเมืองที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ทั้งในลักษณะที่เป็นต้นเหตุของผลกระทบในด้านต่าง ๆ โดยสถานการณ์ที่อยู่อาศัยในภาพรวมของประเทศจากการสำรวจข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2558 จำนวนครัวเรือนโดยประมาณ 21.32 ล้านครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยของประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง

จากร้อยละ 87.4 ปี 2533 ลดลงเหลือร้อยละ 77 ในปี 2556 และจากข้อมูลสรุปการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สภาพปัญหาชุมชนแออัดชุมชนเมืองที่ผ่านมาจนถึง ปี พ.ศ. 2558 พบว่าปัญหาหลักคือ กลุ่มคนจนในเมืองที่มาจากปัญหาความยากจนในชนบท แล้วอพยพมาขายแรงงานประกอบอาชีพทำมาหากินในเมืองอย่างขาดการจัดระบบ เมืองไม่มีแผนการรองรับ การเติบโตของเมืองไม่มีแผนรองรับเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่อพยพเข้ามา ทำให้เกิดชุมชนแออัดในที่ดินบุกรุกทั้งรัฐ/เอกชน หรือที่เช่าราคาถูก ส่งผลให้ไม่มีการรับรองชุมชนของท้องถิ่นเป็นประชากรแฝง ไม่มีทะเบียนราษฎร์ เข้าไม่ถึงการบริการของรัฐ เกิดปัญหาคุณภาพที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและคุณภาพของสังคม

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)” เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาในระยะยาวและเสริมสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายและครอบคลุมในทุกมิติ โดยบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินงานกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในปี 2579 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวบรรจุแผนงานโครงการที่สำคัญที่คาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการที่อยู่อาศัยของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความสามารถในการรับภาระด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มเป้าหมายระดับรายได้ต่าง ๆ ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)) กรุงเทพมหานคร ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579) เป็นกรอบการพัฒนาแล้ว แต่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยในรายละเอียดของการปฏิบัติ เพื่อให้เห็นถึงกลุ่มเป้าหมายและความเป็นไปได้ มีรูปแบบหรือวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน สร้างความมั่นใจว่าการดำเนินงานจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและมีความยั่งยืนในระยะยาว หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) จึงได้ผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ภายใต้กรอบการวิจัย “การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน (Housing for All)” เพื่อให้เมืองมีข้อมูล ความรู้ กลไก กระบวนการ และความร่วมมือในการบริหารจัดการเมืองให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีความสามารถทางการแข่งขัน บนฐานการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เกิดการจ้างงาน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเมืองมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเมือง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกับความต้องการที่อยู่อาศัย และปัญหาที่อยู่อาศัยของเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เมืองขนาดกลาง หรือเมืองที่มีนโยบายในการพัฒนาเป็นเกาะเฉพาะ
2. เพื่อพัฒนาตัวแบบในการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับบริบทของเมืองที่สามารถเพิ่มการเข้าถึงและสร้างความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัยให้กับคนทุกกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเมือง
3. เพื่อผลักดันนโยบาย มาตรการ และกลไกในการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มีความยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง ให้เมืองมีความน่าอยู่ตาม 5 มิติของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้ผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตเชิงพื้นที่และประเด็นสอดคล้องกับเป้าหมาย OKR ตามแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 - 2570 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม แผนงาน P13 (S2) พัฒนาเมืองน่าอยู่และพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น และกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมสู่ทุกภูมิภาค โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (6) ประเด็น พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (พ.ศ.2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) หมายความว่า 8 การพัฒนาพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัยและเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนี้

3.1 เป้าหมายของกรอบการวิจัยตามแผน ววน.

O1 P13: พัฒนาเมืองน่าอยู่ ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น โดยการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ และเมืองชายแดน พร้อมทั้งพื้นที่ทดลองนวัตกรรมเชิงนโยบาย (Policy Sandbox) เพื่อกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยเมืองน่าอยู่มุ่งเน้นผลสำเร็จของการพัฒนาตาม 5 มิติ (มิติการพัฒนาคน มิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มิติความสงบสุขและความปลอดภัย และมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา) ของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2 ตัวชี้วัดของกรอบการวิจัยตามแผน ววน.

KR1 P13: จำนวนเมืองน่าอยู่ตาม 5 มิติของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (50 เมือง ในช่วงปี 2566 - 2570)

KR8 P13: จำนวนนโยบาย มาตรการ หรือนวัตกรรมเชิงนโยบาย (Policy Innovation) ของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ที่ถูกนำไปใช้และแสดงได้ว่าสามารถยกระดับการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น โดยเมืองน่าอยู่มุ่งเน้นผลสำเร็จของการพัฒนาตาม 5 มิติ ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (100 นโยบาย/มาตรการ/นวัตกรรมเชิงนโยบาย ในช่วงปี 2566 - 2570)

KR9 P13: จำนวนผู้นำเอาผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาเมืองไปถ่ายทอด และ/หรือใช้ประโยชน์ โดยความร่วมมือกับหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่ (1,200 คน ในช่วงปี 2566 - 2570)

3.3 ประเด็นโจทย์ที่สำคัญ

โจทย์	เป้าหมายที่สำคัญ
1. การวิเคราะห์บริบท สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ปัจจัยและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อปัญหาที่อยู่อาศัยของพื้นที่ศึกษา 2. การวิเคราะห์สัดส่วนจำนวนที่อยู่อาศัยที่ควรมีเพื่อรองรับการอพยพแรงงานที่เพิ่มขึ้นตามการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการสร้างงานของเมือง และวิเคราะห์ระบบนิเวศของที่อยู่อาศัยที่จำเป็นต้องมีมากขึ้น เพื่อให้เมืองมีสภาพเป็นเมืองน่าอยู่ตาม 5 มิติของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้ 3. การพัฒนาตัวแบบการจัดการที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูล ความรู้ กลไก กระบวนการ และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับบริบทของเมือง เพิ่มความสามารถของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึง และมีความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย 4. การพัฒนากลไกความร่วมมือในการจัดการที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ 5. การจัดทนายโยบาย และมาตรการในการจัดการที่อยู่อาศัยให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน	1. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของพื้นที่ที่นำไปสู่การวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ แนวโน้มเพื่อกำหนดรูปแบบและแผนการดำเนินงานจัดการ 2. ความรู้ กลไก กระบวนการ และรูปแบบความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับบริบทของเมือง 3. อัตรา/สัดส่วนที่อยู่อาศัยที่ควรมีเพื่อรองรับการอพยพแรงงานตามอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ/การสร้างงานในเมือง รวมถึงสัดส่วนของระบบบริการสาธารณะ/นิเวศของที่อยู่อาศัยที่ควรมีเพิ่มขึ้น เพื่อให้เมืองมีสภาพเป็นเมืองน่าอยู่ได้ 4. ตัวแบบ (Model) การจัดการที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับบริบทของเมือง ที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึง และมีความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย 5. ข้อเสนอเชิงนโยบาย มาตรการ และกลไกในการจัดการที่อยู่อาศัยให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 11 ในระดับพื้นที่เมือง จังหวัด และประเทศ 6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองได้

* ข้อเสนอโครงการวิจัยที่เสนอขอรับทุนต้องทำครบทุกโจทย์

คำอธิบาย

กรอบการวิจัย “การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน (Housing for All)” มีเป้าหมายสำคัญในการทบทวนและประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเมืองที่มีผลกระทบต่อความต้องการที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง ทั้งที่เป็นผู้อาศัยถาวรและผู้ที่พักอาศัยชั่วคราวในรูปแบบต่าง ๆ (Situation review) เพื่อให้ทราบเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินการในด้านที่อยู่อาศัย (Pain point) หรือช่องว่างของการพัฒนาเมืองที่ทำให้เกิดปัญหา (Development Gap) ซึ่งแต่ละเมืองมีลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนากลไกกระบวนการในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นในการวิจัยจึงต้องดำเนินการศึกษาทุกโจทย์ที่กำหนด โดยมีการทบทวนและวิเคราะห์ 1) ข้อมูล สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเมือง ผลกระทบที่มีต่อที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตของคนอยู่อาศัยในเมือง 2) กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่อยู่อาศัย ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงกลไกหน่วยงานและภารกิจในการแก้ไขปัญหาที่มีการดำเนินการในปัจจุบัน เพื่อออกแบบกระบวนการทำงาน 3) ค้นหาภาคีความร่วมมือกับกลไกระดับเมืองที่สำคัญ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองขึ้นไป มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา

ในพื้นที่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อออกแบบกรอบแนวคิดที่จะยกระดับความร่วมมือและขับเคลื่อนกลไกที่นำไปสู่การจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัยในแบบต่าง ๆ ข้อเสนอเชิงนโยบาย และกลไกที่ทำให้เกิดการลงทุนเพื่อจัดการหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคนในเมืองอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ โจทย์ และเป้าหมายของกรอบการวิจัย

3.4 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

- พื้นที่ระดับเทศบาลเมืองขึ้นไป ที่อยู่ในจังหวัดซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจหรือเมืองขนาดกลางที่ได้รับการพัฒนาในภูมิภาคตามที่ระบุไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ 6 ประเด็น พื้นที่และเมืองน่าอยู่ อัจฉริยะ (พ.ศ. 2561 – 2580)

- เมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร) เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา ภูเก็ต เมืองในระยองเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ฉะเชิงเทรา และชลบุรี
- ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย พิชญโลก นครสวรรค์ น่าน ลำปาง
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นครราชสีมา มุกดาหาร หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สกลนคร และบุรีรัมย์
- ภาคกลางและภาคตะวันตก ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา กาญจนบุรี สระบุรี และราชบุรี
- ภาคใต้ ได้แก่ สุราษฎร์ธานี กระบี่ และยะลา

- เมืองที่มีฐานทุนเดิมจากการขับเคลื่อนงานวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) หรือเมืองตามนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล โดยมีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินงานตามเงื่อนไขของการประกาศทุน

4. นิยามศัพท์

ที่อยู่อาศัย (Housing) หมายถึง สถานที่ที่บุคคลในครอบครัวใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในลักษณะการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย หรือ มีสิทธิครอบครองในที่อยู่อาศัย¹

กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ/ผู้พิการ กลุ่มผู้เริ่มประกอบอาชีพ (First Jobber) กลุ่มผู้มีรายได้น้อย และรายได้ปานกลาง เป็นต้น

การเข้าถึง หมายถึง การที่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ/ผู้พิการ กลุ่มผู้เริ่มประกอบอาชีพ (First Jobber) กลุ่มผู้มีรายได้น้อย มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูล และสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองในการเลือกหรือไม่เลือกเป็นเจ้าของหรือครอบครองที่อยู่อาศัย

ความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัยในเมือง หมายถึง การที่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ/ผู้พิการ กลุ่มผู้เริ่มประกอบอาชีพ (First Jobber) กลุ่มผู้มีรายได้น้อย และกลุ่มผู้มีรายได้อ่อนถึงปานกลาง มีความสามารถในการได้มาซึ่งที่อยู่อาศัย และอยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยนั้นได้อย่างต่อเนื่องตามที่ต้องการหรือตามเกณฑ์ที่กำหนด

เมืองที่ชาญฉลาด² (Smart City) หมายถึง เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอย่างยั่งยืน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีมิติการพัฒนาได้หลายด้าน โดยมีมิติที่สำคัญ 7 ด้านคือ 1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ

¹ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)

² สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/smart-city-plan> เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565

(Smart Environment) 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility) 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) 4) พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) 5) พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)

แนวคิดเมืองน่าอยู่³ (Livable City) หมายถึง ระบบเมืองที่เอื้อต่อร่างกาย สังคม จิตใจ และการพัฒนาส่วนบุคคลของผู้อยู่อาศัย รวมถึงการพัฒนาพื้นที่ในเมืองให้น่ารื่นรมย์และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ นอกจากนี้เมืองจะต้องสามารถสะท้อนถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของพื้นที่ หลักการสำคัญของเมืองน่าอยู่ ได้แก่ ความเสมอภาค ศักดิ์ศรี การเข้าถึงได้ ความสนุกสนาน และการมีส่วนร่วม

5. กรอบงบประมาณและระยะเวลา

5.1) กรอบงบประมาณการสนับสนุนทุนวิจัยระหว่าง 500,000 – 1,000,000 บาทต่อ 1 เมือง/พื้นที่ ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ตัวชี้วัด ขอบเขต และลักษณะของข้อเสนอโครงการวิจัยนั้น

5.2) ระยะเวลาดำเนินชุดโครงการวิจัย 8 – 12 เดือน

6. คุณสมบัติและเงื่อนไขของผู้เสนอขอรับทุน

6.1) ผู้มีสิทธิเสนอขอรับทุน คือ นักวิจัยภายใต้ต้นสังกัดที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล อาทิ สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคประชาสังคม วิสาหกิจชุมชน/วิสาหกิจเพื่อสังคม ที่มีสถานที่ตั้ง/พื้นที่บริการ/ที่พำนักอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานวิจัย หากเป็นสถาบัน/หน่วยงานภายนอกพื้นที่เป้าหมาย ต้องมีการมีส่วนร่วมและมีความร่วมมือกับสถาบัน/หน่วยงานวิชาการในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น

6.2) ผู้ที่สนใจเสนอขอรับทุนต้องมีเอกสารยืนยันความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองขึ้นไป องค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีภารกิจหรือการดำเนินงานในพื้นที่วิจัยที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกรอบการวิจัย

6.3) หน่วยงานต้นสังกัด (สถาบัน/หน่วยงาน/มหาวิทยาลัย) ของหัวหน้าโครงการจะต้องมีเครือข่ายบริหารงานวิจัย และที่ตั้ง หรือพื้นที่บริการอยู่ในจังหวัดเป้าหมายที่จะดำเนินงานวิจัย หากเป็นสถาบัน/หน่วยงาน/มหาวิทยาลัยภายนอกพื้นที่เป้าหมาย ต้องมีความร่วมมือกับสถาบัน/หน่วยงาน/มหาวิทยาลัยในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น (พร้อมแนบไฟล์เอกสารความร่วมมือ)

6.4) นักวิจัยภายใต้ต้นสังกัดที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล อาทิ สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคประชาสังคม วิสาหกิจชุมชน/วิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถยื่นเสนอข้อเสนอชุดโครงการวิจัยได้เพียง 1 ชุดโครงการวิจัย

6.5) ประสพการณ์ ศักยภาพ ทุนการทำงานวิจัยเดิมที่สามารถนำมาต่อยอดการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ (ขอให้ระบุรายละเอียดในความเป็นมาของโครงการวิจัย/ประวัตินักวิจัย)

6.6) กรณีผู้ยื่นขอรับการสนับสนุนเป็นภาคเอกชนและภาคประชาสังคม จะต้องมีความสอดคล้องตามระเบียบสถานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมแก่ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อให้นำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2563

ทั้งนี้ ขอสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาสนับสนุนทุนวิจัย สำหรับโครงการที่ได้รับทุนประจำปีงบประมาณ 2565 และประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ

อนึ่ง หน่วย บพพ. ขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกนักวิจัยเข้ารับการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมในโจทย์วิจัย ซึ่งเป็นไปตามประกาศหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ 8/2565 เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาบุคคลเข้ารับการสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่รูปแบบทาบตาม (Commissioning)

³ citiesPLUS, (2003) อ้างถึงใน Vanessa Timmer and Nola-Kate Seymoar, 2006.

7. แนวทางการจัดการ

เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด หน่วย บพท. จึงวางการบริหารจัดการทุนวิจัยเพื่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ ดังนี้

7.1) หน่วย บพท. ได้เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยโดยประกาศให้รับทราบโดยทั่วถึงกัน โดยมีรายละเอียดที่ครบถ้วนและมีช่วงเวลาให้กับ สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่สนใจได้พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยตามสมควร

7.2) เมื่อได้รับข้อเสนอโครงการวิจัยแล้ว หน่วย บพท. จะจัดให้มีกระบวนการพิจารณาลั่นกรองข้อเสนอโครงการวิจัย โดยคณะกรรมการพิจารณา ติดตามและประเมินผลประจำแผนงาน

7.3) หน่วย บพท. จะเชิญนักวิจัยภายใต้ต้นสังกัดที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล อาทิ สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคประชาสังคม วิสาหกิจชุมชน/วิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นนำเสนอรายละเอียดข้อเสนอโครงการวิจัย โดยหน่วย บพท. จะจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยแบบ Dialogue Forum ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ (Stakeholder) และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (User) เพื่อพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยละเอียด แล้วสรุปภาพรวมเพื่อแจ้งผลการพิจารณาต่อคณะผู้วิจัยเพื่อปรับข้อเสนอชุดโครงการวิจัยและจัดทำสัญญาบริหารทุนวิจัยและนวัตกรรมต่อไป

8. เกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย

การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยมี 2 ขั้นตอน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

8.1) เกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเบื้องต้น

1) ข้อเสนอโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มีรายละเอียดครบถ้วน และเป็นไปตามเงื่อนไขของประกาศทุนที่ระบุไว้

2) มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องตามแนวทางการประกาศทุน

3) สถาบัน/หน่วยงาน/มหาวิทยาลัย/นักวิจัย และผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ และประสบการณ์บริหารจัดการงานวิจัย การดำเนินงานวิจัยและคาดว่าจะสามารถปฏิบัติงานและควบคุมการวิจัยได้ตลอดการรับทุนภายในระยะเวลาที่กำหนด

4) มีทุนการทำงานเดิมในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม พื้นที่และชุมชนท้องถิ่น และ/หรือนโยบายในการขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะนี้

5) มีเอกสารยืนยันความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองขึ้นไปหรือตามที่ประกาศทุนระบุไว้

8.2) เกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยโดยละเอียด

1) การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยละเอียด หน่วย บพท. จะจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยแบบ Dialogue Forum ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expert Content) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ (Stakeholder) และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (User) เพื่อพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย ได้แก่ เป้าหมายและตัวชี้วัดที่วัดการเปลี่ยนแปลงได้จริง ประเด็นโจทย์การวิจัยและเนื้อหาโครงการวิจัย กระบวนการและการออกแบบการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ กระบวนการและกลไกความร่วมมือในพื้นที่เป้าหมาย ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้บริหารโครงการ ความชัดเจนของผลผลิต (Output) และความคุ้มค่าของการลงทุนวิจัย (Value of Money) รวมถึงโอกาสประสบความสำเร็จของโครงการ

2) กรณีโครงการที่มีการสะท้อนความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีผู้ใช้งานในระดับพื้นที่ โดยมีความร่วมมือในรูปแบบของงบประมาณสมทบหรือการสนับสนุนอื่น ๆ จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

9. การส่งข้อเสนอโครงการวิจัย/ชุดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Full Proposal)

- 9.1) ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัยฯ วันที่ 21 มีนาคม 2567 ผ่านระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ National Research and Innovation Information System (NRIIS) เว็บไซต์ <https://nriis.go.th/> และหน้าเว็บไซต์หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) เว็บไซต์ <https://pmua.or.th/>
- 9.2) สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย ที่สนใจสามารถ Download แบบฟอร์มข้อเสนอชุดโครงการวิจัยได้ที่ <https://nriis.go.th/> และ <https://pmua.or.th/>
- 9.3) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) จัดกิจกรรมชี้แจงเป้าหมายของกรอบการวิจัย “การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน (Housing for All)” และตอบข้อซักถามแก่ผู้สนใจ ในวันที่ 28 มีนาคม 2567 เวลา 10.30 น. โดยท่านสามารถติดตามข่าวสารได้ที่ <https://www.facebook.com/PMUA.THAI>
- 9.4) ขอให้ผู้เสนอโครงการวิจัยยื่นข้อเสนอชุดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ผ่านระบบ NRIIS โดยแนบ File Word และ PDF ตามแบบฟอร์มของหน่วย บพท. ภายในวันที่ 18 เมษายน 2567 ก่อนเวลา 15.00 น.
- 9.5) สถาบันต้นสังกัดหัวหน้าโครงการวิจัยทำการรับรองข้อเสนอชุดโครงการวิจัยผ่านระบบ NRIIS ภายในวันที่ 18 เมษายน 2567 ก่อนเวลา 18.30 น.
- 9.6) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ขอสงวนสิทธิ์ในการรับพิจารณาเฉพาะเอกสารต้นฉบับที่มีรายละเอียดครบถ้วนตามเงื่อนไข และสถาบันต้นสังกัดหัวหน้าโครงการวิจัยทำการรับรองข้อเสนอโครงการวิจัยในเวลาที่กำหนดตามข้อ 9.5 หากพ้นกำหนดจะถือว่าเป็นโมฆะ

10. การแจ้งผลการพิจารณา

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ จะแจ้งผลการพิจารณาเบื้องต้นให้ผู้ที่ยื่นข้อเสนอชุดโครงการวิจัยทราบ ทางเว็บไซต์ที่ <https://nriis.go.th/> และ <https://pmua.or.th/> ภายในเดือนพฤษภาคม 2567

ทั้งนี้ สามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ นางสาวสุทธิดา มณีกุล หมายเลขโทรศัพท์ 02-109-5432 ต่อ 815 ในวันและเวลาปฏิบัติงาน หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ suttida.man@nxpo.or.th

อนึ่ง ผู้เสนอขอรับทุนได้รับทราบและเข้าใจข้อความโดยละเอียดแล้ว และผลการพิจารณารับทุนวิจัย หน่วย บพท. ถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2567

(ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา)

ผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุน
ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่